

21.12.2022

EHDOTUS VALTONEUVOSTON ASETUKSEKSI ERÄISTÄ MUOVITUOTTEISTA**PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ**

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi uusi valtioneuvoston asetus eräistä muovituotteista. Asetuksella kumottaisiin nykyinen valtioneuvoston asetus eräistä muovituotteista (771/2021). Asetus olisi osa jätealan asetusten uudistamista, joka johtuu tiettyjen muovituotteiden ympäristövaikutusten vähentämisestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/904 täytäntöönpanosta ja siihen liittyvästä jätelain muuttamisesta annetusta laista.

Esitettävällä asetuksella annettaisiin eräitä tupakkatuotteisiin ja suodattimiin, ilmapalloihin sekä kosteuspyyhkeisiin liittyviä säännöksiä, joilla täydennetään jätelain muutosta (1096/2022), joka on annettu SUP-direktiivin täytäntöön panemiseksi.

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

PERUSTELUT**1 Asian tausta**

Tiettyjen muovituotteiden ympäristövaikutuksen vähentämisestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/904 (jäljempänä *SUP-direktiivi*) edellyttämät tuotekiellot ja merkintävaatimukset saatettiin kansalliseen lainsäädäntöön EU:n jätessäädöspaketin täytäntöönpanoon liittyneellä jätelain muuttamista koskevalla lailla (714/2021) ja sen nojalla annettulla eräitä kertakäyttöisiä muovituotteita koskevalla valtioneuvoston asetuksella (771/2021, jäljempänä *nykyinen SUP-asetus*). Niitä alettiin soveltaa kansallisesti 23.8.2021 alkaen. Suurin osa SUP-direktiivin vaatimuksista pantiin täytäntöön jätelain muuttamisesta annetulla lailla (1096/2022, jäljempänä *jätelain muutos*), joka vahvistettiin 20.12.2022 ja se tulee voimaan 1.1.2023. Nykyisen SUP-asetuksen säännöksiä on tarpeen täydentää loppujen direktiivin vaatimusten täytäntöön panemiseksi. Tällä esityksellä ehdotetun asetuksen lisäksi jätelain muutosta täsmennetään esittämällä muutoksia pakkauksista ja pakkausjätteistä annettuun valtioneuvoston asetukseen (1029/2021) ja juomapakkausten palautusjärjestelmästä annettuun valtioneuvoston asetukseen (526/2013) sekä antamalla uusi muovisia sisältäviä kalastusvälineitä koskeva asetus. Asetukset ja asetusten muutokset ehdotetaan annettavaksi samanaikaisesti. Myöhemmin on tarkoitus antaa vielä asetus eräiden muovituotteiden tuottajien kunnille maksamista tuoteryhmäkohtaisista korvauksista.

Asetusta koskevat valtuussäännökset sisältyvät jätelakiin (646/2011). Nykyinen valtioneuvoston asetus eräistä muovituotteista (771/2021) on annettu jätelain 10 §:n nojalla, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tuotteen valmistajaan, markkinoille saattajaan ja jakelijan kohdistuvista 9 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyistä tuotantoa ja tuotteita koskevista vaatimuksista sekä 9 §:n 4 momentissa tarkoitettusta kiellosta, rajoituksesta tai ehdosta tarkempia säännöksiä muun muassa tuotteen merkitsemisestä tai siihen liittyvästä tiedottamisesta tai tiedon antamisesta sekä 9 §:n 4 momentissa tarkoitettua tuotteen valmistuksen, markkinoille saatamisen, viennin tai käytön kiellosta, rajoituksesta tai ehdosta.

Jätelain 15 § 3 momentin nojalla voidaan antaa tarkempia säännöksiä eri jätelajien erilliskeräyksen toteuttamisesta. Kunnan velvollisuuksia tupakkatuotteista aiheutuvan roskaantumisen

ennalta ehkäisemisessä koskevassa 48 g §:ssä säädetään, että valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tupakkajätteelle tarkoitettujen jäteastioiden vähimmäismäärästä ja sijoittelusta sekä tiedotuksen ja neuvonnan sisällöstä. Tuottajan omavalvontaa koskevan jätelain 53 a §:n 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä muun muassa 1 momentissa säädetyn omavalvonnan tueksi tarvittaessa teetetävän tarkastuksen sisällöstä, sen suorittamisen ajankohdasta ja tarkastuksia tekevän henkilön ammatillisista pätevyysvaatimuksista.

Tuottajan kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuutta koskevan jätelain 54 §:n 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kirjanpitoon sisällytettävistä, viranomaiselle toimitettavista ja yleisessä tietoverkossa julkaistavista tiedoista sekä niiden toimittamis- ja julkaisuajankohdasta. Jätelain 51 §:n 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tuottajan 1 ja 2 momentin mukaisista tiedotus- ja neuvontavelvollisuuksista.

Jätelain 26 a §:n nojalla valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin muun muassa 25 §:ssä tarkoitetuista Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen valvontatehtävistä.

Tuottajarekisteriin hyväksymiseksi tehtävää hakemusta koskevan jätelain 101 §:n 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hakemuksen sisällöstä ja käsittelystä. Jätelain 106 §:ssä säädetään lisäksi tuottajarekisteriin hyväksymistä koskevan päätöksen muuttamisesta. Lainkohdan 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetun, toiminnassa tapahtuneen muutoksen ilmoittamisen ajankohdasta.

2 Nykytila

2.1 Euroopan unionin lainsäädäntö

SUP-direktiivin tavoitteena on ehkäistä ja vähentää tiettyjen muovituotteiden vaikutusta ympäristöön, erityisesti vesiympäristöön, ja ihmisten terveyteen sekä edistää siirtymistä kiertotalouteen, jossa käytetään innovatiivisia ja kestäviä liiketoimintamalleja, tuotteita ja materiaaleja, ja siten edistää myös sisämarkkinoiden tehokasta toimintaa.

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kyseisille muovituotteille perustetaan laajennettua tuottajan vastuuta koskevat järjestelmät jätteistä ja tiettyjen direktiivien kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/98/EY 8 ja 8 a artiklan mukaisesti. SUP-direktiivin 8 artiklan mukaan laajennetun tuottajavastuun sisältö on kuitenkin erilainen eri muovituotteille.

Laajennettu tuottajavastuu koskee syömävalmiin ruuan elintarvikepakkauksia, joustavasta materiaalista valmistettuja pakkauksia ja kääreitä, juomapakkauksia, kevyitä muovisia kantokasseja, juomamukeja, kosteuspyyhkeitä, ilmapalloja sekä suodattimellisia tupakkatuotteita ja suodattimia, joita pidetään kaupan käytettäväksi yhdessä tupakkatuotteiden kanssa (yhdessä ns. *SUP-tuotteet*). Tämä asetusesitys koskisi näistä kosteuspyyhkeitä, ilmapalloja sekä tupakkatuotteita ja suodattimia.

Laajennettu tuottajavastuu koskee kustannuksia, jotka syntyvät kyseisistä tuotteista aiheutuvan roskaantumisen puhdistamisesta ja näiden roskien sen jälkeisestä kuljetuksesta ja käsittelystä. Tämä on selvä laajennus verrattuna jätedirektiivin 2008/98/EY 8 ja 8 a artiklan mukaiseen tuottajavastuuseen. Kosteuspyyhkeiden, ilmapallojen sekä suodattimellisten tupakkatuotteiden ja suodattimien osalta laajennettuun tuottajavastuuseen kuuluvat myös jätedirektiivin 8 a artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisen tiedonkeruun ja raportoinnin kustannukset. Suodattimellisten

tupakkatuotteiden ja suodattimien osalta laajennettuun tuottajavastuuseen kuuluvat vielä keräämiskustannukset, joita aiheutuu kyseisten tuotteiden keruusta julkisiin keräysjärjestelmiin käytöstä poistettuna, mukaan lukien infrastruktuuri ja sen käyttö, ja sen jälkeisestä jätteen kuljetuksesta ja käsittelystä.

SUP-direktiivin laajennettua tuottajavastuuta koskevat säännökset on jo suurilta osin täytäntöön pantu jätelain muutoksella, ja loput vaatimuksista pantaisiin täytäntöön asetusten muutoksilla. Tuottajien kustannusvastuusta säädettäisiin tarkemmin erillisellä asetuksella, mutta tähän esitykseen sisältyvällä asetuksella annettaisiin tuottajavastuuta ja sen toteuttamista tarkentavia säännöksiä.

SUP-direktiivin 10 artiklassa säädetään eräitä kertakäyttömuovituotteita koskevista valistustoimenpiteistä. 10 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava toimenpiteitä, joiden avulla kuluttajat saavat tietoa muun muassa uudelleenkäytettävistä vaihtoehtoista, jätahuoltovaihtoehtoista ja roskaantumisen vaikutuksista ympäristöön, erityisesti meriympäristöön.

SUP-direktiivin 13 artiklassa säädetään jäsenvaltioiden raportointivelvollisuuksista. Kyse on direktiivin toteuttamiseen liittyvistä yksityiskohtaisesti säädetyistä tiedoista, joita jäsenvaltioiden tulee kerätä ja toimittaa komissiolle. Raportointivelvollisuudet ovat laajat ja ne koskevat muun muassa laajennetun tuottajavastuun toteuttamiseen liittyviä tietoja. Tietojen toimittamismuoto komissiolle vahvistetaan komission täytäntöönpanosäädöksillä. Jäsenvaltio voi itse määrittellä keinot, joilla raportointivelvollisuuksien edellyttämät tiedot kansallisesti kerätään.

SUP-direktiivin 17 artiklan mukaan jäsenvaltioiden olisi tullut saattaa direktiivistä johtuvat vaatimukset osaksi kansallista lainsäädäntöään viimeistään 3.7.2021. Direktiivin vaatimuksia tulee alkaa soveltaa 3.7.2021–31.12.2024 välisenä aikana.

SUP-direktiivin sisältöä on kuvattu tarkemmin jätelain muutosesityksen HE 141/2022 vp jaksossa 2, sekä voimassa olevaa tuottajavastuusääntelyä jaksossa 3.3.

SUP-direktiiviin sisältyy lukuisia valtuussäännöksiä, joilla siirretään komissiolle valtaa antaa täytäntöönpanosäädöksiä tai suuntaviivoja. Niistä tämän esityksen kannalta olennaisia ovat komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2021/2267 tietojen toimittamismuodosta, joka koskee suodattimellisista tupakkatuotteista ja suodattimista, joita pidetään kaupan käytettäväksi yhdessä tupakkatuotteiden kanssa, syntynyttä kerättyä kulutuksen jälkeistä jätettä, sekä muovin ja kertakäyttöisten muovituotteiden määrittelemistä koskeva asiakirja Komission tiedonanto — Tiettyjen muovituotteiden ympäristövaikutuksen vähentämisestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/904 mukaiset komission kertakäyttöisiä muovituotteita koskevat suuntaviivat.

2.2 Kansallinen lainsäädäntö

Tuottajavastuun perusteista säädetään jätelain 6 luvussa. Jätelain 46 §:n mukaan tuottajan on järjestettävä markkinoille saattamiensa jätelain 48 §:ssä tarkoitettujen tuotteiden jätahuolto sekä vastattava siitä aiheutuvista kustannuksista. Jätelain 48 §:ssä säädetään tuottajavastuun piiriin kuuluvista tuottajista. Jätelain muutoksella 48 §:ää täydennettiin SUP-tuotteiden tuottajilla. Jätelakiin lisättiin samalla uusi 48 b §, jossa säädetään muiden SUP-tuottajien kuin kalastusvälineiden tuottajien uudesta kustannusvastuusta tietyistä kuntien toteuttamista jätahuolto- ja siivoustoimista. Näillä tuottajilla on kustannusvastuu tietyistä kuntien jätahuolto- ja siivoustoimista niillä kunnan puhtaanapito- ja siivousvastuun piiriin kuuluvilla yleisillä alueilla, jotka on lueteltu jätelain 48 c §:ssä. Korvausten maksamisesta on tarkoitus säätää erillisellä asetuksella. Samalla lisättiin jätelakiin uusi 48 a §, jonka mukaan kertakäyttömuovisten kosteuspyyhkeiden, ilmapallojen ja suodattimellisten tupakkatuotteiden ja suodattimien tuottajat vastaavat ainoastaan näistä tietyistä kuntien toteuttamista jätahuolto- ja siivoustoimien kustannuksista, poiketen

jätelain 46 §:n 1 momentin pääsäännöstä. Jätelain nojalla annetuissa tuottajavastuualakohtaisissa valtioneuvoston asetuksissa säädetään tarkemmin tuottajavastuun yksityiskohdista.

Uuden jätelain 48 g §:n mukaan kunnalla on lisäksi järjestämisvastuu kertakäyttöisiin muovituotteisiin kuuluvien suodattimellisten tupakkatuotteiden ja tupakansuodattimien keräyksestä. Kunnalla on myös vastuu kyseisiin tuotteisiin liittyvästä neuvonnasta ja tiedotuksesta jätelain 51 §:n mukaisesti.

Jätelain 53 a §:ssä säädetään tuottajan omavalvonnasta, joka kattaa sekä säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan tuottajavastuuvaikeuksien hoitamisen varmistamiseksi, että valvonnan tuotetun tiedon luotettavuuden kehittämisen. Omavalvonnasta on laadittava kirjallinen suunnitelma, joka liitetään Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle, jäljempänä Pirkanmaan ELY-keskus, jätelain 101 §:n mukaisesti tehtävään hakemukseen tuottajarekisteriin hyväksymiseksi. Tarvittaessa omavalvonnan tueksi on teetettävä riippumattoman ja ammattitaitoisen henkilön suorittama säännöllinen tarkastus. Pykälässä säädetään myös omavalvontasuunnitelman vähimmäissisällöstä, annetaan Pirkanmaan ELY-keskukselle mahdollisuus hyväksyä sitä koskevia poikkeuksia sekä tarvittaessa määrätä omavalvonnan tueksi teetetävän tarkastuksen.

Tuottajalla on jätelain 62 §:n nojalla velvollisuus liittyä tuottajayhteisöön. Tuottajien maksu-osuuksista ja niiden mukauttamisesta säädetään jätelain 63 a §:ssä. Tuottajayhteisössä maksu-osuudet on jaettava tuottajien kesken tasapuolisesti suhteessa näiden markkinoille saattamiin tuotteisiin. Maksuosuuksia määrittäessään tuottajayhteisön on mahdollisuuksien mukaan yksittäisten tuotteiden tai toisiaan vastaavien tuote- tai materiaalityyppien osalta otettava huomioon erityisesti niiden kestävyys, korjattavuus, uudelleenkäytettävyys, kierrätettävyys ja vaarallisten aineiden esiintyminen.

Jätelain 101 §:ssä säädetään hakemuksesta, joka tuottajan ja tuottajayhteisön on tehtävä tuottajarekisteriin hyväksymiseksi. Hakemuksessa on yksilöitävä hakija ja selostettava tämän harjoittama toiminta. Hakemuksessa on oltava sen käsittelemiseksi ja toiminnan asianmukaisuuden arvioimiseksi tarpeelliset tiedot käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanotosta ja siitä tiedottamisesta, uudelleenkäytöstä, hyödyntämisestä ja muusta jätehuollosta. Tuottajayhteisön hakemuksessa on esitettävä tarvittavat tiedot sopimuksista, säännöistä ja muista asiakirjoista sen arvioimiseksi, täyttääkö toiminta jätelaissa ja sen nojalla säädetyt vaatimukset.

Jätelain 106 §:ssä säädetään tuottajarekisteriin hyväksymistä koskevan päätöksen muuttamisesta. Jos tuottajarekisteriin hyväksytyn tuottajan tai tuottajayhteisön toiminta muuttuu olennaisesti taikka jos tuottajayhteisön jäsenet muuttuvat, on tästä ilmoitettava viivytyksettä Pirkanmaan ELY-keskukselle ja tarvittaessa tehtävä uusi hakemus.

3 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

3.1 Keskeiset ehdotukset

SUP-direktiivi ja jätelain muutos edellyttävät lukuisia muutoksia, joiden täytäntöön panemiseksi on annettava uusi SUP-asetus.

Ehdotetun asetuksen tavoitteena olisi tarkentaa jätelain tuottajavastuusäännöksiä kertakäyttöisiin muovituotteisiin kuuluvien tupakkatuotteiden ja suodattimien, ilmapallojen sekä kosteuspyyhkeiden osalta. Ehdotetut tarkennukset liittyvät tuottajan omavalvontaan, tuottajan seurattietojen ilmoittamiseen, tuottajan ja tuottajayhteisön hakemukseen tuottajarekisteriin hyväksymiseksi, tuottajan ja tuottajayhteisön ilmoitukseen toiminnassa tapahtuneista muutoksista sekä Pirkanmaan ELY-keskuksen tietojen kokoamisvelvollisuuteen.

Lisäksi asetuksella tarkennettaisiin tupakkatuotteiden keräysastioiden järjestämisvastuuta, joka koskee kuntia, sekä täytöntöönpantaisiin SUP-direktiivin terveystietoja, tamponeita ja tamponien asettimia koskeva tiedotusvelvollisuus, joka koskee tuottajia.

Nykyisen SUP-asetuksen tuotekieltoja ja tuotteiden merkintävaatimuksia koskevien säännösten sisältö säilyisi ennallaan.

3.2 Asetusehdotuksen vaikutukset

Jätelain muutoksen vaikutuksen on kuvattu yksityiskohtaisesti hallituksen esityksen HE 141/2022 vp jaksossa 4.2.

Lisäksi ehdotetulla asetuksella tarkennettaisiin kunnan velvoitetta erillisten keräysastioiden järjestämisestä kertakäyttöisiin muovituotteisiin kuuluville tupakkatuotteille ja suodattimille. Tupakkaroskisten hankinnasta ja käytöstä syntyvät kustannukset maksaisivat kuitenkin jätelain 48 b §:n nojalla tuottajat, joten muutos ei aiheuttaisi kunnalle kustannuksia.

Ehdotuksen mukaan jokaiseen kuntaan olisi järjestettävä erillisiä tupakkaroskiksia siten, että niitä olisi vuoden 2024 alusta yksi jokaista 900:aa asukasta kohden, vuoden 2025 alusta yksi kuuttasataa asukasta kohden ja lopulta vuoden 2026 alusta yksi jokaista kolmeasataa asukasta kohden. Näin ollen tupakkaroskiksia tulisi hankittavaksi noin 18 300 kappaletta. Yleisimmin käytettävien tupakkaroskisten hinnat vaihtelevat alle sadasta eurosta kahteen sataan euroon. Sadan euron kappalehinnalla laskettuna tupakkaroskisten hankintakustannukset olisivat noin 1 830 000 euroa. Tämän jälkeen tuottajien maksettavaksi tulisivat roskisten vuosittaiset käyttökustannukset, jotka riippuvat muun ohella tyhjennyskertojen määrästä ja tyhjennyksen toteuttamistavasta.

Ehdotetulla asetuksella ei arvioida olevan muita merkittäviä itsenäisiä vaikutuksia.

4 Valmistelu ja lausuntopalaute

Asetusehdotus on valmisteltu ympäristöministeriössä. Asetusten sisältöä kuvattiin laajalti jätelain muutosta koskevan hallituksen esityksen 141/2022 vp perusteluissa, ja yhteenveto keskeisistä asetustason muutoksista oli lausunnoilla samanaikaisesti hallituksen esityksen kanssa. Näistä annettu lausuntopalaute on otettu huomioon asetuksen jatkovalmistelussa. Myös ympäristöministeriön asettamalle jätealan yhteistyöryhmälle on tiedotettu asetusten valmistelun etenemisestä. Keskeisiä sidosryhmiä on kuultu valmistelun aikana.

Asetusluonnokset julkaistiin lausuntopalvelussa (www.lausuntopalvelu.fi) 8.7.2022 ja ne olivat lausunnoilla 19.8.2022 saakka. Lausuntopyyntö ja annetut lausunnot ovat saatavilla Lausuntopalvelu.fi-verkkopalvelusta¹. Asetusehdotuksesta antoi lausuntonsa 17 tahoa: sosiaali- ja terveysministeriö (STM), valtiovarainministeriö, Pirkanmaan ELY-keskus, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes), Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira), Suomen ympäristökeskus (Syke), Terveystieteiden tutkimuskeskus THL, Suomen Kuntaliitto ry, Kaupan liitto, Tupakkateollisuusliitto Ry, Elintarviketeollisuusliitto ry, Metsäteollisuus ry, Muoviteollisuus ry, Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö, Suomen Pakkausyhdistys ry, Suomen ASH ry sekä Philip Morris Finland Oy.

Tupakkatuotteiden keräysastioiden järjestämistä koskeva esitys sai pääosin myönteistä palautetta, tosin Kuntaliitto suhtautui kriittisesti esitettyyn keräysastioiden määrään. Pirkanmaan

¹ Hankenumero VN/9898/2021-75, <https://www.lausuntopalvelu.fi/Fi/Proposal/Participation?proposalId=bb5ffa2d-9270-4f3b-a10b-4a488ab6a23d>

ELY-keskus piti asetusta tarpeellisena. Syke piti esitystä tupakantumppien keräämisestä erillisiin astioihin hyvin perusteltuna, koska tupakantumppi on yleisin yksittäinen roskatyyppi. Suomen ASH ry kannatti sitä, että tuottajat vastaisivat tupakkatuotteiden ja suodattimien erilliskeräyksen järjestämisen kustannuksista. Tupakkateollisuuden edustajat puolestaan vastustivat tupakkatuotteiden erilliskeräystä kustannustehottomana vaihtoehtona, mutta suhtautuivat myönteisemmin roska-astioiden yhteydessä oleviin tumppiroskikiin, jos keräys tehdään kustannustehokkaasti yhdessä muun tyhjennyksen kanssa.

STM piti erittäin tärkeänä, että tupakkajätteen keräysastioiden järjestämisvelvollisuus on nimenomaan kunnilla. Kuntaliiton mukaan on epäselvää, onko asetuksen edellyttämää määrää tupakkajätteen keräysastioita saatavilla markkinoilta esitetyssä ajassa. Kuntaliitto esitti, että tupakkaroskisten määrä olisi esimerkiksi yksi astia 500:aa asukasta kohden, ja velvoitetta voitaisiin tarvittaessa tiukentaa, kun saadaan enemmän tietoa. Lisäksi tulisi Kuntaliiton mukaan pohdita velvoitteen voimaantuloa koskevaa siirtymäaikaa esimerkiksi portaittaisenä.

Lausuntopalautetta tuli myös tupakkaroskisten sijoittelusta ja niiden ulkoasusta. STM, THL ja Valvira katsoivat, että keräysastioiden määrän riittävyttä ja sijoittelua tulisi seurata ja tarvittaessa lisätä astioiden määrää ja muuttaa niiden sijoittelua. Lisäksi STM ja THL toivoivat, että keräysastioita voitaisiin käyttää edistämään tupakoinnin lopettamista lisäämällä niihin merkintöjä. Syken mielestä roska-astiat tulisi ohjeistaa sijoittamaan siten, että ne vähentäisivät huleveisiin tai rantaveteen päätyvien tumppien määrää. STM, THL ja Suomen ASH ry olivat huolissaan siitä, että tupakkaroskikiä tai jätteiden kuljetus- ja käsittelykalustoa käytettäisiin tupakkatuotteiden markkinointiin.

Lisäksi toivottiin joitakin tarkennuksia liittyen käsitteiden käyttöön sekä joitakin informatiivisia viittauksia.

Lausuntopalautteen perusteella muutettiin tupakkajätteen keräysastioiden järjestämistä koskevan vaatimuksen soveltaminen alkamaan portaittain siten, että vaatimus 300:sta astiasta per asukas tulisi voimaan vasta vuoden 2026 alusta, ja sitä ennen määrävaatimus kasvaisi vuosittain alkaen vuodesta 2024. Lisäksi tarkennettiin pykälätekstiä ja perustelumuiiota paremmin kuvaamaan sitä, ettei keräysastioiden tarvitse olla erillisiä, vaan myös esimerkiksi sekajätteen keräysastian kyljessä oleva keräysastia täyttäisi vaatimuksen. Astioiden sijainteihin ei tehdä muutoksia, koska vaatimuksen helppoa ja näkyvää saatavuudesta katsotaan parhaiten varmistavan, että mahdollisimman moni tupakantumppi päättyy keräysastiaan. Myöskään ulkoasuvaatimuksia ei aseteta. Markkinointikiellosta säädetään tupakkalaissa (549/20216), ja koska tupakkaroskisten järjestämisvelvollisuus on kunnilla, niillä on halutessaan mahdollisuus tehdä yhteistyötä tupakoinnin lopettamista edistävien tahojen kanssa merkintöjen osalta.

Lisäksi Tukesin palautteen pohjalta tarkennettiin markkinoille saattamisen käsitettä *Suomen* markkinoille saattamiseksi erotuksena lain eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta (1137/2016) käsitteeseen markkinoille saattamisesta. Asetukseen ehdotetaan myös lausuntopalautteessa esitetyn johdosta lisättäväksi uusi informatiivinen markkinavalvontaa koskeva pykälä.

5 Säännöskohtaiset perustelut

1 §. *Soveltamisala.* Pykälä vastaisi muutoin nykyisen SUP-asetuksen 1 §:ää, mutta siitä poistettaisiin nykyinen viimeinen virke, jonka mukaan asetuksen vaatimukset koskevat tuotteiden markkinoille saattamisen kieltämistä ja merkintävaatimuksia. Asetuksen sisältämän sääntelyn lisääntyä viimeisen virkkeen tarkennus ei ole enää tarpeen.

2 §. Tuotteiden markkinoille saattamista koskevat kiellot. Ehdotettu pykälä vastaisi muutoin nykyisen SUP-asetuksen 3 §:ää, mutta pykälään lisättäisiin tarkennus, ettei siinä lueteltuja tuotteita saa saattaa Suomen markkinoille. Lisäys on tarpeen, koska ehdotetussa SUP-asetuksessa ei ole aiemmasta asetuksesta poiketen markkinoille saattamisen määritelmää, ja SUP-direktiivin markkinoille saattamisen määritelmä poikkeaa lain eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta (1137/2016) määritelmästä. Lisäksi oxo-hajoavan muovin määritelmä sisällytettäisiin 1 momentin 1 kohtaan. Tämä johtuu siitä, että erillistä määritelmäpykälää ei sisällytettäisi asetukseen nykyisen SUP-asetuksen tapaan. Tarvittavat määritelmät sisältyvät nykyisin jätelakiin tai ovat asetuksen muissa pykälissä. Tuotteiden markkinoille saattamista koskevia kieltoja on perusteltu nykyistä SUP-asetusta koskevassa perustelumuistiossa².

3 §. Tuotteiden merkintävaatimukset. Ehdotettu pykälä vastaisi muutoin nykyisen SUP-asetuksen 4 §:ää, mutta 2 momentissa mainitun täytäntöönpanopäätöksen nimi kirjoitettaisiin momenttiin auki kokonaisuudessaan. Lisäksi 1 momenttiin lisättäisiin vastaava tarkennus Suomen markkinoista kuin 2 §:ään, ja 5 momentin informatiivinen viittaus poistettaisiin tarpeettomana.

4 §. Tupakkatuotteiden keräysastioiden järjestäminen. Pykälässä säädettäisiin jätelain 48 g §:n nojalla tupakkatuotteiden ja suodattimien keräysastioiden järjestämisestä. Kunnan on jätelain 48 g §:n mukaan järjestettävä jätelain 48 §:n 1 momentin 10 kohdassa tarkoitetuille tupakkatuotteille ja suodattimille, eli tupakantumpeille, keräysastioita. Tupakantumpeille tarvitaan niille soveltuvia keräysastioita, koska palavaa tai kytevää tupakantumppia ei voida sellaisenaan laittaa muun roskan joukkoon paloturvallisuusriskin vuoksi. Keräysastioiden lisäämisellä tavoitellaan myös tupakantumpeista aiheutuvan roskaantumisen vähentymistä. Pykälän mukaisen vaatimuksen täyttäisi myös keräysastia, joka on sijoitettu muun roskankeräysastian kylkeen, tai joka on muutoin suunniteltu tupakantumpeja varten. Keräysastia vaatimus tulisi käyttöön portaittain siten, että vuoden 2024 alusta astioita olisi oltava yksi 900:aa kunnan asukasta kohden, vuoden 2025 alusta yksi 600:aa asukasta kohden ja vuoden 2026 alusta yksi 300:aa asukasta kohden. Portaittaisuudella tasoitettaisiin astioiden kysyntäpiikkiä ja varmistettaisiin astioiden saatavuus. Lopulliseen määrään, 300:aan astiaan per asukas päädyttiin kuntien kanssa käytyjen keskustelujen ja niissä nykyisten astioiden määrästä saatujen tietojen pohjalta. Osassa kunnista suhdeluku on nykyisin 300:aa suurempi ja osassa pienempi.

Kunnan olisi sijoitettava keräysastiat siten, että ne ovat helposti ja näkyvästi saatavilla jätelain 48 c §:ssä tarkoitetuilla alueilla. Jätelain 48 c §:ssä on määritelty tuottajan kustannusvastuun piiriin kuuluvat alueet, joihin kuuluu kunnan omia ja sen puhtaanapitovastuulle kuuluvia alueita. Helpolla ja näkyvästi saatavilla olevilla keräysastioilla varmistettaisiin, että mahdollisimman moni tupakantumpeista päätyisi keräysastioihin eikä kulkeutuisi esimerkiksi vesistöihin.

Kunnilla on jätelain 76 §:n mukaan yleinen velvollisuus järjestää tietyillä alueillaan roskaantumisen ehkäisemiseksi riittävä jätteen keräys ja muut jätehuollon palvelut. Pykälässä säädettävällä uudella velvollisuudella pyritäisiin ehkäisemään ennalta tupakantumpeista aiheutuvaa ympäristön roskaantumista ja siitä viihtyisyydelle ja eliöille aiheutuvia haittoja. Jätelain 48 b §:n mukaan tuottajat vastaisivat tupakkatuotteiden ja suodattimien erilliskeräyksen järjestämisen kustannuksista. Tupakkatuotteiden erilliskeräyksen osalta kunnat toimisivat tuottajavastuun operatiivisena toteuttajana. Kunnat ilmoittaisivat tupakantumppien erilliskeräyksen kustannukset Pirkanmaan ELY-keskukselle siten kuin jätelain 48 e §:ssä säädetään ja saisivat vuosittain korvauksen Pirkanmaan ELY-keskuksen tilittämänä.

5 §. Eräisiin tuotteisiin liittyvä tiedotusvelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin uudesta tiedotusvelvollisuudesta terveystieteiden, tamponien ja tamponien asettimien valmistajalle tai maahan-

² Perustelumuistio: https://ym.fi/documents/1410903/38678498/Perustelumuistio_VNA_er%C3%A4%C3%A4t_muovi-tuotteet_17082021.pdf/26ee31d2-633b-85c7-17da-43cca535cefa/Perustelumuistio_VNA_er%C3%A4%C3%A4t_muovi-tuotteet_17082021.pdf?t=1671452753020

tuojalle. Pykälä olisi tarpeen SUP-direktiivin valistustoimenpiteitä koskevan 10 artiklan toimeenpanemiseksi terveyssiteiden, tamponien ja tamponien asettimien osalta. Muiden SUP-direktiivin valistustoimenpiteiden soveltamisalaan kuuluvien tuoteryhmien osalta tiedotusvastuusta säädetään jätelain tuottajavastuuta koskevan 6 luvun 51 §:ssä. Terveysiteiden, tamponien ja tamponien asettimien tuottajia eivät kuitenkaan koske jätelain tuottajavastuusäännökset, joten tiedotusvelvollisuudesta säädettäisiin jätelain 10 §:n nojalla asetuksella. Tuottajien, eli suomalaisen tuottajan tapauksessa valmistajan, tai muussa tapauksessa maahantuojan, olisi tiedotettava kuluttajille terveyssiteiden, tamponien ja tamponien asettimien aiheuttamasta roskaantumisesta, kyseisten tuotteiden epäasianmukaisen jätehuollon vaikutuksista ympäristöön ja viemäriverkkoon sekä saatavilla olevista uudelleenkäytettävistä vaihtoehdoista näille tuotteille. Säännöstä sovellettaisiin vuoden 2025 alusta.

6 §. *Omavalvonta.* Pykälällä annettaisiin jätelain tuottajan omavalvontaa koskevan 53 a §:n 4 momentin nojalla tarkempia säännöksiä omavalvonnan tueksi tarvittaessa teetetävän tarkastuksen sisällöstä ja tarkastuksia tekevän henkilön ammatillisista pätevyysvaatimuksista. Säännökset koskisivat liitteessä 3 lueteltujen tuotteiden tuottajia, eli suodattimellisten tupakkatuotteiden ja suodattimien, kosteuspyyhkeiden ja ilmapallojen tuottajia.

7 §. *Seurantatietojen ilmoittaminen.* Pykälällä annettaisiin jätelain tuottajan kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuutta koskevan 54 §:n 3 momentin sekä tiedotus- ja neuvontavelvollisuutta koskevan 51 §:n 4 momentin nojalla tarkempia säännöksiä viranomaisille toimitettavista tiedoista sekä niiden toimittamisajankohdasta. Säännökset koskisivat liitteessä 3 lueteltujen tuotteiden tuottajia, eli suodattimellisten tupakkatuotteiden ja suodattimien, kosteuspyyhkeiden ja ilmapallojen tuottajia. Toimitettavat tiedot olisivat tarpeen tuottajavastuun asianmukaisen toteuttamisen valvomiseksi. Tiedot markkinoille saatetuista tuotteista tulisi toimittaa, jotta jätelain 48 d §:ssä tarkoitettu tuottajan kustannusvastuu voitaisiin määrittää. Tonniin lisäksi myös kappalemääräisiä tietoja tarvitaan, jotta niitä voidaan verrata rantaroskatutkimuksiin, joissa roskien määrää tietyiltä ranta-alueilta selvitetään kappalemäärinä. Koska jätelain 51 §:ssä tarkoitettu tiedotus- ja neuvontavelvollisuus ei koske tupakantuottajia, niiden ei tulisi myöskään ilmoittaa tietoja 2 kohdan mukaisesti.

8 §. *Tietojen kokoaminen seuranta- ja valvontaa varten.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Pirkanmaan ELY-keskuksen velvollisuudesta tarkastaa ja koota 7 §:ssä tarkoitettujen seurantatiedot asetuksen velvoitteiden noudattamisen seuraamiseksi ja valvomiseksi. Säännös annettaisiin jätelain 26 a §:n nojalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin SUP-direktiivin 13 artiklan 1 kohdan f alakohdan ja 13 artiklan 1 kohdan 2 alakohdan toimeenpanemiseksi tupakkatuotteita ja suodattimia koskevasta raportointivelvollisuudesta komissiolle.

Pykälän 3 momentin mukaan tiedot olisi toimitettava komission täytäntöönpanopäätöksen (EU) 2021/2267 edellyttämässä muodossa, eli kokonaispainona. Pirkanmaan ELY-keskus saisi tiedot tuottajien raportoinnista ja vähintään 3 vuoden välein toteutettavasta koostumusselvityksestä, josta säädetään jätelain 48 f §:ssä.

9 §. *Valtuutetun edustajan velvollisuus tiedottaa.* Pykälään ehdotetaan jätelain 66 b §:n 3 momentin nojalla lisättäväksi säännökset, jotka ovat tarpeen jätelain 66 a ja 66 b §:ssä tarkoitettujen valtuutetun edustajan nimeämiseen liittyvän menettelyn täsmentämiseksi. Jätelain 66 a §:n 3 momentin mukaan toiseen valtioon sijoittautunut toimija, joka toimittaa Suomen markkinoille tuotteita muulla kuin etäkaupalla voi halutessaan nimetä valtuutetun edustajan hoitamaan näiden tuotteiden ja pakkausten tuottajavastuuvelvoitteiden hoitamisen. Koska tällainen toimija tai hänen puolestaan toimiva valtuutettu edustaja ei muutoin olisi tuottajavastuuvelvollinen Suomessa, tulee varsinaisen tuottajavastuuvelvollisen eli näitä tuotteita ja pakkauksia Suomeen maahantuovan tuottajan saada tieto valtuutuksesta ja sitä koskevista tuotteista. Vastaavasti tämä

tieto tulee toimittaa myös sille tuottajayhteisölle, jonka jäsen kyseinen maahantuoja mahdollisesti on. Valtuutetulla edustajalla olisi velvollisuus ilmoittaa tuottajalle, joka ilman saatua valtuutusta vastaisi kyseisten pakkausten tuottajavastuusta, myös valtuutuksen antaja, jos tämä on toiseen valtioon sijoittautunut toimija, joka toimittaa tuottajavastuun alaisia pakkauksia Suomen markkinoille muutoin kuin etäkaupalla. Etäkauppiaan valtuuttamalla edustajalla ei olisi vastaavaa velvollisuutta, koska etäkauppias on itse tuottajavastuussa, eikä tuotteilla ole Suomessa tuottajavastuullista tahoa.

Pykälän 2 momentissa tarkennettaisiin valtuutetun edustajan tiedottamisvelvollisuuden sisältöä.

10 §. Tuottajan hakemus tuottajarekisteriin hyväksymiseksi. Pykälässä säädettäisiin jätelain 101 §:n 3 momentin nojalla tuottajarekisteriin hyväksymiseksi tehtävän hakemuksen sisältövaatimuksista. Pykälä koskisi liitteen 3 tuotteita, eli ilmapalloja, kosteuspyyhkeitä sekä tupakkatuotteita ja suodattimia. Sisältövaatimukseen ehdotetaan yhteystietojen ym. lisäksi markkinoille saatettujen tuotteiden määrää eriteltyinä tuotteittain, eli 1) tupakkatuotteisiin ja suodattimiin, 2) kosteuspyyhkeisiin ja 3) ilmapalloihin, sekä arvioita tuotteiden määrästä tonneina ja kappaleina vuodessa. Pykälässä määritellyt tiedot olisivat tarpeen tuottajavastuun valvonnan ja läpinäkyvyyden vuoksi.

Pykälään 2 momentin mukaan valtuutetun edustajan hakemuksessa tuottajarekisteriin hyväksymiseksi tulisi olla myös tiedot valtuutuksen antajasta sekä niistä tuottajista, jotka muutoin vastaisivat tuottajavastuuvuoroista valtuutusta koskevien tuotteiden osalta. Tiedot olisivat tarpeen jätelain 142 b §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitetun tuottajarekisteriä koskevan tietopalvelun edellyttämien tietojen saamiseksi sekä järjestelmän läpinäkyvyyden parantamiseksi ja vapaamatkustajavalvonnan tehostamiseksi. Valtuutetun edustajan hakemuksessa tulisi lisäksi olla vakuutus siitä, että valtuutettu edustaja on nimetty kirjallisella valtuutuksella jätelain 66 b §:n 1 momentissa säädetyn mukaisesti.

11 §. Tuottajayhteisön hakemus tuottajarekisteriin hyväksymiseksi. Pykälässä säädettäisiin jätelain 101 §:n 3 momentin nojalla tuottajarekisteriin hyväksymiseksi tehtävän hakemuksen sisältövaatimuksista silloin, kun hakemuksen tekee tuottajayhteisö edustamiensa tuottajien puolesta. Vaatimukset ovat suurelta osin yhdenmukaiset 10 §:ssä säädettyjen tuottajan hakemusta koskevien vaatimusten kanssa.

12 §. Ilmoitus toiminnassa tapahtuneista muutoksista. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin jätelain 106 §:n 3 momentin nojalla, että olennaisista muutoksista sekä tuottajayhteisön jäsenten muuttumisesta tulee ilmoittaa kuukauden kuluessa muutoksesta. Ilmoittaminen olisi tarpeen tuottajavastuun valvonnan ja läpinäkyvyyden vuoksi. Pykälän 2 momentti sisältäisi informatiivisen viittauksen jätelain 64 §:ään samoin kuin muissa tuottajavastuuta koskevissa asetuksissa.

13 §. Markkinavalvonta. Informatiivisessa säännöksen mukaan jätelain 24 a §:ssä tarkoitettu markkinavalvontaviranomainen eli Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) valvoo SUP-asetuksen 2 ja 3 §:n noudattamista eli tuotteiden markkinoille saattamista koskevia kieltoja ja tuotteiden merkintävaatimuksia. 2 momentti sisältäisi viittaukset EU:n markkinavalvonta-asetukseen sekä eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annettuun lakiin. Vastaavan kaltainen säännös löytyy myös monista muista tuottajavastuusetuksista.

14 §. Voimaantulo. Pykälässä säädettäisiin, että asetus tulee voimaan 1.1.2023. Pykälän 2 momentin mukaan ehdotetulla asetuksella kumottaisiin nykyinen SUP-asetus. Pykälän 3 momentin siirtymäsäännösten ajankohdat perustuvat SUP-direktiivin 17 artiklaan kuitenkin niin, että selkeyden vuoksi voimaantuloajankohtia on muutettu vuoden alkuun. Ilmapalloja, kosteuspyyhkeitä sekä terveysiteitä, tamponeja ja tamponien asettimia koskevia säännöksiä sovellettaisiin vasta 1.1.2025 alkaen, paitsi että sisältövaatimukset, jotka koskevat ilmapallojen ja kosteuspyyhkeiden tuottajien tai tuottajayhteisön tuottajarekisteriin tekemää hakemusta, sekä 12 §:n mukainen ilmoitusvelvollisuus, tulisivat voimaan jo vuoden 2023 alusta. Jätelain muutoksen

siirtymäsäännöksen mukaan ilmapallojen ja kosteuspyyhkeiden tuottajalla tai tuottajayhteisöllä on aikaa tehdä hakemus tuottajarekisteriin hyväksymiseksi 30.6.2024 asti.

Liite 1. *Markkinoille saattamista koskevien kieltojen soveltamisalaan kuuluvat kertakäyttöiset muovituotteet.* Asetuksen liite 1 vastaisi muutoin nykyisen SUP-asetuksen liitettä 1, mutta sen 1 momentin 7 kohtaan ja 2 momenttiin tehtäisiin joitakin muutoksia, jotta liitteen käsitteet olisivat yhdenmukaisia jätelain muutokseen sisältyvän liitteen kanssa.

Liite 2. *Merkintävaatimusten soveltamisalaan kuuluvat kertakäyttöiset muovituotteet.* Liite 2 vastaisi muutoin nykyisen SUP-asetuksen liitettä 2, mutta kosteuspyyhkeiden sekä tupakkatuotteiden ja suodattimien käsitteitä yhdenmukaistettaisiin jätelain 48 §:ssä käytettyjen käsitteiden kanssa.

Liite 3. *Asetuksen 6–7 ja 9–12 §:n soveltamisalaan kuuluvat kertakäyttöiset muovituotteet.* Liitteessä lueteltaisiin ne kertakäyttöiset muovituotteet, joita asetukseen ehdotettavat 6–7 ja 9–12 § koskisivat. Kyseiset pykälät sisältävät tarkennuksia jätelain tuottajavastuuta koskeviin säännöksiin. Kyseisten tuotteiden tuottajat määritellään jätelain 48 §:ssä.

6 Voimaantulo

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.